

Національний університет
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г.Шевченка

Інститут спеціальної педагогіки
і психології імені Миколи
Ярмаченка НАПН України

Збірник матеріалів

V Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки,
психології та реабілітології

«ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ»

10-11 жовтня 2019 року

Київ - 2019

Україна, Чернігів

10.10.2019 -11.10.2019 р.

Діти з особливими потребами в освітньому просторі : Збірник матеріалів V Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітації «Діти з особливими потребами в освітньому просторі», 10-11 жовтня 2019 року, Чернігів (Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка).] . – Київ : Симоненко О. І., 2019 – 256 с.

© Автори матеріалів, 2019;
© ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г.Шевченка 2019.

Адамюк Наталія Б
жестової мови

Бабяк Ольга Олек
оцінювання прогрес

Баранець Інна Вол
роботи з дітьми ст
компетентнісного п

Баташева Наталія
дітей з когнітивним

Блеч Ганна Олекса
інтелектуальними п

Бобренко Інна Все
поведінки учнів з пор

Бужинецька Ксенія
психології.....

Гладченко Ірина Ві
компоненту мовленн

Грибань Галина Ві
індикації, аналізу, мо

Данілавичюте Елян
Третякова Ірина Се

Добровольська Лар
дошкільників з пору

Довгопола Катерин
втручання у роботі з

Дорошенко Олена М
вчителів початкових
середовища.....

Дробот Олена Анат
учнів з порушеннями

Єзерська Наталія В
супроводу дитини з о

Жук Валентина Вол
порушеннями слуху

Замашкіна Ольга Д
родинам з дітьми з о

Замша Анна Володи
читанню англomовни

ЗМІСТ

Адамюк Наталія Борисівна <i>До питання підготовки освітнього перекладача жестової мови</i>	7
Бабяк Ольга Олексіївна <i>Психолого-педагогічний супровід дітей з оол: оцінювання прогресу розвитку дитини</i>	10
Баранець Інна Володимирівна <i>Особливості організації корекційно-розвивальної роботи з дітьми старшого дошкільного віку із моторною алалією в умовах компетентнісного підходу</i>	13
Баташева Наталія Іванівна <i>Розуміння емоцій як умова успішної адаптації дітей з когнітивними порушеннями до школи</i>	16
Блеч Ганна Олександрівна <i>Навчання української мови школярів з інтелектуальними порушеннями</i>	19
Бобренко Інна Всеволодівна <i>Організація занять з формування безпечної поведінки учнів з порушеннями інтелектуального розвитку</i>	22
Бужинецька Ксенія Борисівна <i>Теоретичний аналіз проблеми мотивації в психології</i>	25
Гладченко Ірина Вікторівна <i>Сучасні технологічні вектори корекційної ритміки</i>	28
Грибань Галина Віталіївна <i>Складові діагностики порушень синтаксичного компонента мовлення молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення</i>	32
Данілавічюте Еляна Анатоліївна <i>Особливі мовленнєві потреби: технологія індикації, аналізу, моделювання освітнього простору</i>	34
Добровольська Лариса Пантеліївна, Лезіна Наталія Олександрівна, Третякова Ірина Сергіївна <i>Особливості та корекція емоційної сфери дошкільників з порушенням мови</i>	38
Довгопола Катерина Станіславівна <i>Цілі і завдання програм раннього втручання у роботі з родиною незрячої дитини</i>	41
Дорошенко Олена Миколаївна <i>Сучасні бачення формування готовності вчителів початкових класів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища</i>	44
Дробот Олена Анатоліївна <i>Формування англомовної лексичної компетентності учнів з порушеннями слуху</i>	48
Єзерська Наталія Валеріївна <i>Організаційні чинники психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами</i>	51
Жук Валентина Володимирівна <i>Раннє втручання у системі супроводу дітей з порушеннями слуху</i>	54
Замашкіна Ольга Дмитрівна <i>Реалізація волонтерської ініціативи у допомозі родинам з дітьми з особливими потребами</i>	57
Замша Анна Володимирівна <i>До проблеми навчання дітей із порушеннями слуху читанню англомовних текстів</i>	61

2. Данілавичюте Е. А. Концептуальна модель МКФ-ДП в інклюзивному навчальному процесі / Е. Данілавичюте // *Особлива дитина: навчання і виховання*. – 2018. – № 4. – С. 57–64.

3. Данілавичюте Е. А., Литовченко С.В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / За ред. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 350 с.

Добровольська Лариса Пантеліївна
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
дошкільної освіти і соціальної роботи

**Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь, Україна**

Лєзіна Наталія Олександрівна

магістрант Навчально-наукового інституту
соціально-педагогічної та мистецької освіти

**Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь, Україна**

Третякова Ірина Сергіївна

практичний психолог Комунального закладу освіти «Навчально-
виховного комплексу №72 «Школа І-ІІІ ступенів – дошкільний
навчальний заклад (дитячий садок)» Дніпровської міської ради, м. Дніпро,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ТА КОРЕКЦІЯ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМ МОВИ

Сучасні тенденції розвитку теорії і методики дошкільної освіти свідчать, що розвиток емоційної сфери дошкільника, співчуття і співпереживання іншим людям, розуміння їх станів є одним з найважливіших компонентів гармонійного розвитку дітей. У зв'язку з цим, проблема розвитку емоційної сфери потребує особливої уваги по відношенню до дошкільників, які мають порушення розвитку мови, оскільки саме в цьому віковому періоді дитина активно вирішує завдання відносно взаємодії з навколишнім світом, набуває досвід спілкування з однолітками і дорослими людьми.

Дошкільники з порушеннями мови в більшості випадків зациклені на своєму дефекті, надаючи велике значення емоційному відношенню до нього (переживають, відчувають страх, тривогу тощо). Будь-які порушення мови створюють таким дітям величезні труднощі в організації своєї мовної поведінки, що має негативне вплив на процес їх спілкування та міжособистісної взаємодії з людьми, що оточують їх. Тому у таких дітей відзначаються недолік ініціативи, пригніченість і відстороненість, пасивність, відсутність ознак ролевої поведінки. Внаслідок цього мовленнєва патологія призводить до серйозних розладів в емоційно-вольовій і

особистісній сфері дитини, що в свою чергу, незмінно призводить до порушення поведінки, намагання відсторонитися від суспільства, зниження і погіршення працездатності та інше.

Сьогодні існує багато наукових праць, присвячених вивченню емоційної сфери особистості і пошуку ефективних форм її розвитку. Так, серед найбільш відомих вчених слід назвати К.Е. Ізарда [2], який розумів під емоціями почуття, яке мотивує і спрямовує сприйняття людини, її мислення та дії. І.П. Ільїн в свою чергу, підкреслює, що найчастіше емоції визначаються як переживання, як душевне хвилювання [3, 12]. Що стосується емоційної сфери, то це складне психічне утворення, яке включає базові емоції, почуття, їх оцінку, виконує регулятивну, мотиваційну, інформаційну функції, а також спрямована на задоволення актуальних потреб людини [1].

Емоції та почуття, які складають емоційний світ дитини, відіграють важливу роль в її внутрішньому та зовнішньому житті. Вони збагачують відображення дитиною об'єктивної дійсності і у зв'язку з її потребами та інтересами спонукають до діяльності, є регуляторами її активності. Досліджуючи емоційний розвиток дітей в дошкільному віці, Л.С. Виготський, А.В. Запорожець, В.С. Мухіна, Д.Б. Ельконін, П.М. Якобсон називали наступні особливості емоційної сфери в цьому віковому періоді: дитячу безпосередність; підвищену чутливість, здатність глибоко і хворобливо переживати; емоційну нестійкість; початок розвитку вміння управляти своїми почуттями.

Емоційний розвиток – важлива складова загального психічного розвитку дитини дошкільного віку, оскільки саме на ранніх етапах онтогенезу емоції є провідними, тому що на них значною мірою ґрунтується поведінка дитини [4, 174]. Про розвиток емоційної сфери дитини старшого дошкільного віку свідчать наступні показники: адекватна реакція на явища і ситуації навколишньої дійсності; диференціація і інтерпретація емоційних станів інших людей; широта діапазону усвідомлюваних емоцій, вміння вербалізувати емоційний стан; адекватний прояв емоцій при спілкуванні.

З метою дослідження особливостей розвитку емоційної сфери дошкільників з порушенням мови нами було здійснено емпіричне дослідження на базі ЗДО №2 «Блак» комбінованого типу Мелітопольської міської ради Запорізької області та КЗО «НВК №72» ДМР (м. Дніпро) (20 дітей відвідують звичайні групи і 20 – логопедичні). Збір емпіричних даних здійснювався за допомогою методик Г.А. Урунтаєвої та Ю.О. Афонькіної «Вивчення емоційних реакцій у дітей на смішні зображення», «Вивчення емоційного відношення до моральних норм», «Вивчення соціальних емоцій» і «Дослідження правильності визначення емоційного стану» Т.В. Черднікової.

Проведене нами дослідження особливостей емоційної сфери дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мови (далі ПМ) порівняно з нормою показало наступне: практично половина дітей з ПМ (45%) не адекватно реагують на абсурдні картини, тобто вони не можуть визначити, що намальовано не вірно у відмінності від дітей з нормальним розвитком мови (далі НРМ) – 80% безпомилково впоралися з завданням); 35% дошкільників з ПМ не може визначити правильність поведінки

інших людей, у них відзначається складність в оцінці моральних норм у відмінності від дітей з НРМ, серед яких 85% вірно визначили поведінку інших; 40% старших дошкільників з ПМ спостерігається не сформованість соціальних емоцій у відмінності від дітей з НРМ, серед яких тільки 15% мають такі ж проблеми; велика частка дітей з ПМ зазнають труднощі у визначення емоцій інших людей, а саме «образа», «презирство», «відраза», «здивування», «інтерес», «сором», «зздрість» (якщо серед дітей старшого дошкільного віку с НРМ низький рівень в диференціації емоцій виявлений у 10%, то у дітей з ПМ цей рівень діагностовано у 25%).

Отримані результати дослідження спонукали нас до створення розвивально-корекційної програми «Веселка емоцій», спрямованої на корекцію емоційної сфери дітей с порушенням мови. Основними завданнями програми були: 1) створення можливості прояву гніву та агресії дошкільниками в прийнятних формах; 2) зниження надмірного напруження, тривожності та агресивності; 3) розвиток комунікативних навичок (конструктивне спілкування); 4) гармонізація емоційного стану, поліпшення самопочуття та настрою; 5) зняття м'язових затисків і гармонізація психоемоційного стану; 6) розширення знань дітей про емоції, уміння розпізнавати їх; 7) розвиток позитивних емоцій та емпатії; 8) розвиток у дошкільників навичок контролю свого емоційного стану і уміння опановувати себе в ситуаціях, що провокують виникнення негативних емоцій. Програма розрахована на 18 групових занять, періодичність зустрічей – 2 рази в тиждень, тривалість одного заняття – 25-35 хвилин. Форми та методи роботи на занятті: ігри на взаємодію; робота в групах, по парам; елементи ізотерапії, казкотерапії, пісочної терапії; психогімнастика та пальчикова гімнастика; вправи на релаксацію; рухливі ігри, ігри на взаємодію та театралізовані ігри.

З метою перевірки ефективності корекційної програми було створено 2 групи – експериментальну та контрольну. З дітьми експериментальної групи проводилися розвивально-корекційні заняття, спрямовані на корекцію їх емоційної сфери, після була проведена повторна діагностика дітей обох груп. Отримані нами результати показали наявність позитивних змін в корекційній групі після впровадження програми, що дозволяє нам відмітити ефективність корекційно-розвивальної роботи. Це було також доведено статистичним аналізом даних за допомогою Т-критерія Уїлкоксона. Так, результати експериментальної групи на етапі констатуючого і контрольного експерименту достовірно відрізняються, про це говорить емпіричне значення Т, яке потрапляє в зону значущості $T_{\text{емп}} \leq T_{\text{кр}}$ (0,05), а саме: кількість дітей з ПМ, що адекватно реагують на абсурдні картини, більша ніж на констатуючому етапі дослідження ($p=0,025$); вірність визначення правильності поведінки інших після впровадження програми вище ($p=0,046$); рівень сформованості соціальних емоцій вище, ніж до впровадження програми ($p=0,046$); рівень диференціації емоцій виявлений для умови 2 статистично значно вище, ніж для умови 1 ($p=0,002$). Таким чином, це підтверджує ефективність розробленої нами розвивально-корекційної програми. Що стосується результатів контрольної групи, то тут емпіричне значення Т потрапляє в зону невизначеності – $T_{\text{емп}} > T_{\text{кр}}$.

(0,05), а саме: за результатами методик «Вивчення емоційних реакцій у дітей на смішні зображення», «Вивчення емоційного відношення до моральних норм» та «Вивчення соціальних емоцій» $p=0,317$, а за результатами методики і «Дослідження правильності визначення емоційного стану» $p=1,000$.

Висновки. Аналіз результатів дослідження емоційної сфери дітей с ПМ в порівнянні з нормою дають нам можливість говорити про те, що у цих дітей є певні труднощі в розумінні та прояві емоцій. Саме тому, нами було розроблено розвивально-корекційну програму «Веселка емоцій». Результати кількісного та якісного аналізу отриманих результатів дослідження на констатуючому та контрольному етапі, а також статистична обробка даних дає можливість говорити про те, що розроблена нами корекційна програма показала свою ефективність і тому може бути надалі використана вихователями, логопедами, практичними психологами ДНЗ з метою розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку, які мають різні порушення мови. В перспективі плануємо розробити практичні рекомендації для вихователів щодо використання представленої вище програми в роботі.

Список літературних джерел:

1. Зарицька В. В. Розуміння особистістю емоцій інших у структурі емоційного інтелекту / В. В. Зарицька // Проблеми загальної та педагогічної психології. – 2010. – Т. 12. – № 6. – С. 95-106
2. Изард К. Е. Психология эмоций / К. Е. Изард. – СПб. : Питер, 2006. – 460 с.
3. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2001. – 752 с.
4. Медведєв О. Розвиток емоційної сфери особистості дитини як психолого- педагогічна проблема / О. Медведєв // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2013. – № 44. – С. 173-179.

Довгопола Катерина Станіславівна
канд. псих. наук
старший науковий співробітник Відділу освіти
дітей з порушеннями зору Інституту спеціальної
педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка
м. Київ, Україна

ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ ПРОГРАМ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ У РОБОТІ З РОДИНОЮ НЕЗРЯЧОЇ ДИТИНИ

Раннє втручання – це система різноманітних заходів, спрямованих на розвиток дітей раннього віку, які мають якість порушення розвитку або знаходяться у групі ризику появи таких порушень. Програми раннього втручання орієнтовані на дітей та їх батьків та спрямовані на покращення розвитку дитини та підвищення якості життя родини.